

Zpráva o činnosti Českého národního geologického komitétu (ČNGK) v roce 2015

Administrativní záležitosti a výroční schůze

Kromě běžných administrativních úkonů spojených s výměnou kontaktních údajů mezi nově zvoleným ČNGK a IUGS (i zde došlo k některým změnám) se komitét zabýval rovněž hledáním vhodných kandidátů na pozice pracovních komisí IUGS a exekutivy tohoto mezinárodního orgánu. Konkrétně se jednalo o pozice kandidátů do nominační komise IUGS, kvůli plánovaným volbám členů výboru. Současně IUGS hledá vhodné kandidáty do výkonných orgánů, včetně předsedy. Bohužel se však mezi oslovenými nenašel ani jeden zájemce, který by měl o některou nabízených funkcí zájem.

Per-rollam a osobním kontaktem mezi členy ČNGK byla diskutována nabídka na uspořádání 37. Mezinárodního geologického kongresu. Ani tato iniciativa se nesečkala s velkou podporou. Bylo spíše konstatováno, že ČNGK by uvítal nominaci některého ze sousedních států a nabídl mu pomoc při organizování terénních exkurzí či krátkých kurzů.

Schůze ČNGK byla z technických důvodů odložena až na 25. 1. 2016 a proběhla ve velké zasedací místnosti ČGS. Na schůzi předseda ČNGK S. Opluštil informoval přítomné o novinkách v IUGS (lze je detailně sledovat v informačních bulletinech na webových stránkách IUGS) a zejména o letošní vrcholné akci: 34. Mezinárodním geologickém kongresu pořádaném na přelomu srpna a září 2016 v Kapském Městě. Na kongresu proběhne volba nové exekutivy IUGS a jednání celá řady komisí, včetně stratigrafické komise a jednotlivých subkomisí. Z členů ČNGK zvažuje účast na tomto kongresu prof. O. Bábek, který by zastupoval ČNGK na některých jednáních IUGS. Hostem na schůzi byla tajemnice ČNGK pro IGCP projekty mgr. Andrea Svobodová, která informovala přítomné o situaci v komitétu a o současných běžících či právě ukončených IGCP projektech s českou účastí.

Činnost ČNK pro IGCP

Český národní komitét pro IGCP vedený RNDr. Radkem Mikulášem, CSc. , který spadá pod správu ČNGK, na své výroční schůzi dne 10. 12. 2015 zhodnotil současnou situaci v oblasti řešení IGCP projektů v Česku. Národní zástupce ČNK pro IGCP na mezinárodní úrovni (při UNESCO) je Jan Pašava (ČGS). Tento komitét (<http://www.gli.cas.cz/igcp/>) se aktivně podílí na získávání sponzorských příspěvků, které slouží k podpoře mladých (do 35 let) i renomovaných vědeckých pracovníků, aktivně zapojených do řešení IGCP projektů, k prezentaci jejich výsledků na mezinárodních fórech v zahraničí. Každoročně se tak komitétu prostřednictvím sponzorů podaří získat finanční podporu ve výši kolem 100 tis. Kč a rozdělit je tak na podporu českých geologů, kteří reprezentují dobré jméno české geologie na mezinárodních workshopech a terénních exkurzích či dalších výzkumných aktivitách.

V roce 2015 se zástupci z České republiky aktivně podíleli na řešení následujících projektů:

- IGCP/SIDA Project č. 594 – IMPACT OF MINING OF MINING ON THE ENVIRONMENT IN AFRICA, 2011–2014, zástupce: B. Kříbek (bohdan.kribek@geology.cz);
- IGCP č. 591 – THE EARLY TO MIDDLE PALAEOZOIC REVOLUTION, 2011–2015, zástupci: Š. Manda (stepan.manda@geology.cz) a Z. Tasáryová (zuzana.tasaryova@geology.cz);
- IGCP 596 - CLIMATE CHANGE AND BIODIVERSITY PATTERNS IN THE MID-PALEOZOIC, 2011-2015, participovala zástupkyně z ČGS S. Vodrážková (stanislava.berkyova@geology.cz). Jedná se o publikačně nesmírně plodný projekt. V současné době vrcholí úsilí vedoucí k předložení navazujícího projektu.
- IGCP 587 - IDENTITY, FACIES AND TIME – THE EDIACARAN (VENDIAN) PUZZLE, participují R. Mikuláš (GLÚ AVČR) a O. Fatka (PřFUK).

Loni ukončený projekt IGCP 594 (IMPACT OF MINING TO ENVIRONMENT IN AFRICA) koordinovaný B. Kříbek, vedl k rozvinutí aktivní mezinárodní spolupráce. Výzkumy B. Kříbka, započaté v rámci IGCP projektu jsou nyní financovány mezinárodní pobočkou v Nairobi.

Zástupci ČNK pro IGCP konstatovali, že v současné době klesá trvale zájem o podávání nových projektů. Jednou z příčin je, že zapojení do IGCP projektu má dnes při hodnocení vědců má, bohužel, malou váhu.

Z nových projektů s českou účastí byl předložen do soutěže projekt „MAGNETIC SUSCEPTIBILITY AND CYCLOSTRATIGRAPHY – IMPROVEMENT OF PALAEOZOIC TIME SCALES“, který předložila Anne-Cristine Da Silva, Liège, Belgie. Českým zástupcem v tomto projektu je prof. O. Bábek.

Činnost České stratigrafické komise

Příznivá zpráva přišla z České stratigrafické komise (ČSK). Díky snaze prof. J. Frýdy (člen ČNGK) a dr. P. Štorcha se zdá, že po dvouletém období nečinnosti dojde k obnovení aktivity uvedené komise, jejímž nadřízeným orgánem je ČNGK. Slibným počátkem nového období fungování ČSK se stala úvodní schůze pořádaná dne 28. 1. 2016. Na programu schůze byla volba výkonného výboru včetně předsedy a rovněž stanovení náplně komise pro nejbližší období, diskuse o podobě a funkci webové stránky a o převodu informací z ICS a subkomisí pro českou odbornou veřejnost a instituce. Diskutovalo se i o spolupráci s AOPK o ochraně existujících stratotypů. Komise má v iniciálním stádiu 10 členů, kteří byli osloveni a vyjádřili zájem podílet se na její činnosti. Jejím předsedou byl zvolen RNDr. Petr Štorch, DrSc. a tajemníkem Mgr. Tomáš Kumpan, PhD. cand.

Aktuální složení ČSK:

RNDr. Petr Budil, CSc.

Doc. Oldřich Fatka, CSc.

Prof. Jiří Frýda, CSc.

Doc. Katarina Holcová, CSc.

RNDr. Jaroslav Kadlec, PhD.

Doc. Petr Kraft, CSc.

RNDr. Petr Štorch, DrSc.

RNDr. Ladislav Slavík, PhD.

Mgr. Tomáš Kumpan, PhD. cand.

Doc. Ing. Petr Skupien, CSc.

Většina oslovených má zkušenosti s prací různých subkomisí mezinárodní stratigrafické komise jako korespondující, nebo titulární členové.

Domácí geologická periodika s IF

ČNGK s potěšením sleduje úspěšný vývoj domácích geologických periodik, jejichž význam v posledních letech narůstá. Konkrétně se jedná o Bulletin of Geosciences (zaměřen především na paleontologii, stratigrafii a geologii sedimentárních formací), Journal of Geosciences (náplní především vznik a vývoj metamorfovaných a vyvřelých komplexů), Studia Geophysica et Geodaetica (publikuje práce z oblasti geofyziky, klimatologie a geodézie) a Acta Geodynamica et Geomaterialia (aplikovaný výzkum v oblasti geofyziky, geodézie a geomateriálů), jež jsou součástí hodnotícího systému Thomson Reuters Web of Science a je u nich stanoven tzv. Impact Factor (IF). Hodnota Impact faktoru u těchto časopisů v roce stoupla na následující hodnoty: Bulletin of Geosciences IF=1,515, Journal of Geosciences IF=1.405, Studia Geophysica et Geodaetica IF=0,806, Acta Geodynamica et Geomaterialia IF=0,389. ČNGK oceňuje úsilí, které redakční rady uvedených časopisů vyvíjejí k dosažení tak skvělého hodnocení.

V časopisech publikují nejen čeští a slovenští specialisté, ale významný podíl zaujímají zahraniční autoři z celého světa. Uvedené časopisy se tak staly kvalitní platformou pro publikování výsledků bádání v oblasti geologie v pro mezinárodní geologickou obec. Velmi ceněnou skutečností u většiny uvedených časopisů je volný přístup k publikovaným pracem (open access).

Vzdělávání a geovědní aktivity směřující k širší veřejnosti

ČNGK přivítal aktivitu České geologické služby zaměřenou na prezentaci geověd mezi českou veřejností: **Vědou ke vzdělání, vzděláním k vědě**. Projekt byl zaměřen na popularizaci geologie a nové formy její výuky, který Česká geologická služba realizovala v letech 2014-2015. Projekt, spolufinancovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR, rozvíjel zájem žáků a studentů ZŠ a SŠ o vědecko-výzkumnou činnost v oblasti přírodních věd a rovněž spolupráci vědecko-výzkumných institucí, základních a středních škol, vysokých škol a vědecko-popularizačních institucí. Díky projektu vznikla řada jedinečných a především nadčasových výukových a informačních materiálů a aktivit:

- **Přírodovědné kluby** se zaměřením na geologii s celoroční pravidelnou činností při základních a středních školách v rámci celé republiky.
- Kompletní **sady pracovních materiálů** pro výukové účely zahrnující pracovní listy, metodiku pro učitele, instruktáž pro zpracování terénního miniprojektu a e-learningovou lekci. Zpracován byl výběr témat stěžejních pro současnou geologii: Cesta od středu Sluneční soustavy až na její okraj, Podzemní vody, Povrchové vody, Historie těžby nerostných surovin a Horniny - místo pro život. Všechny materiály jsou zdarma ke stažení na portále Svět geologie (<http://www.geology.cz/svet-geologie/ucitele>).
- **Exkurze do terénu a na odborná pracoviště pro děti**. Z navštívených institucí lze jmenovat Českou geologickou službu či Národní muzeum.
- **Exkurze do terénu a na odborná pracoviště pro pedagogy ZŠ a SŠ**. Navštívenými institucemi byly například Univerzita Palackého v Olomouci, Vodní zdroje v Chrudimi či Hvězdárna a planetárium Brno. Geologickou minulost pak účastníci v doprovodu specialisty odhalovali například v Geoparku Železné hory, na Pálavě či na Kokořínsku.
- **Exkurzní průvodce** přehledně rozříděné dle krajů, které jsou zdarma ke stažení na portále Svět geologie (<http://www.geology.cz/svet-geologie/vylety/vylety>).
- **Virtuální laboratoře a praktické pokusy**. Pokud si děti samy něco vyzkoušejí, zpravidla tomu také porozumějí. Pomoci jim mohou jednoduché experimenty realizovatelné v prostředí školy, které jsou ve formátu pdf ke stažení na portále Svět geologie (<http://www.geology.cz/svet-geologie/pokusy>). Náročnější pokusy byly zpracovány formou virtuálních laboratoří v atraktivní animované podobě a s řadou úkolů (taktéž dostupné na Světě geologie, <http://www.geology.cz/svet-geologie/pokusy/virtualni-laboratore>).

- **Animace s rozšířenou realitou.** Rozšířená realita jako jedna z perspektivních technologií pro výuku byla využita ke ztvárnění geologické minulosti vybraných lokalit. Animace vizuálně atraktivní formou seznamují s utvářením krajiny i s postupně vznikajícím životem a jsou dostupné ke stažení na Google Play či na Světě geologie (<http://www.geology.cz/svet-geologie/filmy/czech-geology-ar>.)
- **Filmy o neživé přírodě** o výzkumu předních odborníků České geologické služby v různých oblastech činnosti instituce. Prostřednictvím kvalitních dokumentárních filmů se zájemci mohou seznámit se stěžejními tématy, kterými se specialisté z různých oborů geověd v současnosti zabývají. Filmy jsou ke zhlédnutí na Světě geologie (<http://www.geology.cz/svet-geologie/filmy>).
- Aplikace **Geologické zajímavosti ČR** je webovou mapovou aplikací sloužící k popularizaci geologie mezi širokou veřejností. Zobrazuje přes 1000 objektů: lokality přírodní i uměle vytvořené, muzea s geologickou expozicí a geoparky na území celé republiky (<http://mapy.geology.cz/zajimavosti/>).
- Kniha **Geologie pro zvědavé II**, která jsou praktickou pomůckou pro učitele základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií pro doplnění výuky běžného učiva či jako rozšiřující informace v zájmových kroužcích. Kniha je ke stažení na Světě geologie (<http://www.geology.cz/svet-geologie/ucitele>).
- **Didaktické centrum geologie** v Říčanech pro interaktivní a zážitkovou výuku nejen geologie, ale i věd souvisejících. Centrum, které je svou rozlohou a komplexností tuzemským unikátem, nabízí řadu aktivit pro děti, pedagogy i návštěvníky z řad veřejnosti. Venkovní expozice zahrnuje horniny charakteristické pro celé území ČR, model paleontologického naleziště a promyšlenou kompozici vodních prvků, pomocí kterých lze simulovat například záplavy či sesuvy půdy. Součástí komplexu je navíc geologická laboratoř, kde lze řezat a leštit kameny a následně je zkoumat pod mikroskopem. (Další informace: <http://www.geology.cz/svet-geologie/vylety/dcg>.)

Na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze pokračoval v úspěšné popularizaci **korespondenční geologický seminář a popularizační projekt** pod názvem „**Kamenožrout**“ (<http://kamenozrout.cuni.cz>). Cílem projektu je seznámit žáky s fascinujícím světem geologie a představit jim spoustu praktických přírodovědných a technických odvětví, ve kterých geologie nachází své využití. Je určený především středoškolákům, ale i všem ostatním geologickým nadšencům. Kromě hodnotných cen s geologickou tematikou nejlepší řešitelé získají i přijetí na studium na většinu geologických oborů Univerzity Karlovy v Praze bez přijímacích zkoušek. Úlohy korespondenčního semináře vycházejí v zimním a letním kole. Na odevzdání mají řešitelé zpravidla čtyři měsíce a účast v korespondenčním semináři je bezplatná. Pro všechny zájemce o geologii, paleontologii, přírodní zdroje a další geologické obory byl v rámci projektu připraven na PřF UK také cyklus přednášek „Geologické středy“. Záznam z přednášek je k dispozici na webových stránkách Kamenožroutu <http://kamenozrout.cuni.cz>.

Hojně navštěvovaná je rovněž výuka geologie v rámci projektu Univerzita třetího věku.

Koncepce národní sítě geoparků České Republiky

Program geoparků se v České republice v posledních letech úspěšně rozvíjí. ČNGK považuje Geoparky za příležitost „nenásilným“ způsobem popularizovat geologické objekty a procesy formou reálných ukázek na území geoparků a jejich vysvětlení informačními panely. Návštěvnost geoparků postupně narůstá a proto se členové ČNGK domnívají, že v budoucnu mohou představovat jeden z významných nástrojů směřujícím k popularizaci geologie.

Hlavním koordinačním orgánem národní sítě geoparků je Rada národních geoparků. Členy Rady jsou zástupci významných odborných geologických, památkových institucí, univerzit a odborníci na šetrný cestovní ruch a regionální rozvoj. Rada rozhoduje o zařazení území mezi národní geoparky a napomáhá v jejich činnostech. Rada NGP se schází dvakrát do roka na pravidelných jednáních. Poslední zasedání Rady národních geoparků proběhlo 24.–25. listopadu 2015 ve Stříbře.

Ke konci roku 2015 existuje v ČR 6 certifikovaných národních geoparků: Český ráj, Egeria, GeoLocí, Železné hory, Geopark Kraj Blanických rytířů a Geopark Podbeskydí. Národní geopark Český ráj (Bohemian Paradise) je členem sítě evropských geoparků (European Geoparks Network EGN) a sítě Globálních geoparků UNESCO (GGN). Národní geoparky Egeria a GeoLocí jsou spolu s německým National Geopark Bayern-Böhmen součástí přeshraničního projektu Česko-Bavorský Geopark (Czech-Bavarian Geopark).

Český ráj – Globální geopark UNESCO se připravuje na revalidaci v roce 2016. Přípravy jsou komplikovanější po úmrtí ředitele T. Řídkošila v červenci 2015. Hlavními úkoly je obsazení pozice geologa a zřízení interpretačního centra geoparku.

Národní geopark Železné hory byl hlavním pořadatelem úspěšné konference národních geoparků, konané v květnu 2015 v Chrudimi pod záštitou ministra životního prostředí České republiky Mgr. Richarda Brabce a hejtmana Kraje Vysočina MUDr. Jiřího Běhounka. Konference byla provázána s dalšími akcemi pod souhrnným názvem „Kameny se valí na Chrudim“ (muzejní noc, regionální jarmark a terénní exkurze). Dále Národní geopark Železné hory (Iron Mountains) zpracoval ke konci roku žádost o členství v EGN/GGN.

O získání titulu Národní geopark usilují i další geoparky (Geopark Joachima Barranda, Jeseníky, Geopark Ralsko, Broumovsko, Vysočina ad.). Zejména aktivní je Geopark Ralsko, který má mj. i společné projekty se švýcarským Geoparkem Sardona a norským geoparkem Magma.

Podpora nominace na pořádání 37. Mezinárodního geologického kongresu 2024 v Berlíně

V průběhu výroční schůze ČNGK se během diskuze o nominaci na pořádání 37. Mezinárodního geologického kongresu v roce 2024 ukázalo, že nabídku zhostit se tohoto úkolu podává geologický komitét v sousedním Německu. ČNGK se na svém zasedání 25. 1. 2016 uvítal tuto aktivitu a rozhodl se, že nominaci německých kolegů podpoří oficiálním dopisem, pokud o to německá strana bude stát. Vzhledem k pozitivní odezvě německých kolegů (prof. Dr. Hans-Joachim Kümpl, Hannover) ČNGK

kontaktoval zástupce geologických institucí a další kolegy se svým návrhem podpořit německou kandidaturu a požádala o širší podporu. Ta by měla zahrnovat i nabídku na uspořádání terénních exkurzí a uspořádání krátkých vzdělávacích kurzů v rámci letní školy. Vzhledem k blížícímu se deadline je potřeba tento oficiální dokument s příslibem pomoci (spolu)organizace exkurzí a kurzů ze strany českých geologických institucí i jednotlivců vypracovat již v první polovině února 2016.

Za ČNGK

V Praze 27. ledna 2016

Doc. RNDr. Stanislav Opluštil, Ph.D., předseda
Doc. Ing. Jakub Jirásek, Ph.D., místopředseda
Ing. Lucie Kondrová, Ph.D., tajemnice

Doc. RNDr. Stanislav Opluštil, Ph.D.,
předseda
Univerzita Karlova v Praze,
Přírodovědecká fakulta
Albertov 6
128 43 Praha 2
oplustil@natur.cuni.cz

Doc. Ing. Jakub Jirásek, Ph.D.,
místopředseda
VŠB- Technická universita Ostrava
Hornicko-geologická fakulta
17. listopadu 15/2172
708 33 Ostrava-Poruba
jakub.jirasek@vsb.cz

Ing. Lucie Kondrová, Ph.D.,
tajemnice
Česká geologická služba
Klárov 3, 118 21 Praha 1,
lucie.kondrova@geology.cz